

La telegrafia òptica

COM EREN LES TORRES I COM S'HI VIVIA?

Les torres de telegrafia òptica de les línies civils seguien un model estàndard, dissenyat pel coronel José Maria Mathé, de planta quadrada, amb planta baixa i dos pisos d'alçada i un terrat on s'instal·lava l'aparell de transmissió. Els murs es feien amb pedra del país i si el terreny no oferia pedra de bones dimensions i característiques, s'utilitzava més maó.

La importància de la comunicació en una època de tants trasbalsos polítics i socials exigia que fos molt important la seguretat de la torre i, per això, s'organitzava com un petit fortí, amb tres espitlleres a la part inferior de cada costat i l'accés elevat mitjançant una porta al primer pis. Per accedir-hi s'emprava una escala de mà que, en cas de necessitat, s'amagava a l'interior. La torre feia uns 10,7 metres d'alçada.

Les torres militars seguien el mateix model però tenien algunes diferències. Així, mentre que les civils eren de planta quadrada, les militars també podien ser rodones i constaven de tres nivells d'alçada diferenciats sempre per cornises de maó o pedra, amb les parets completament espitlleresades en tots els pisos i amb un fossar defensiu rebaixat de fins a dos metres al voltant de tot el perímetre. L'accés es feia, també, mitjançant una porta elevada al primer pis, i per salvar el fossar defensiu s'utilitzava el sistema de "pont llevadís". L'ús de material més senzill en les parets i la rapidesa de construcció que exigia la seva pròpia finalitat militar fan que les restes conservades de les torres militars estiguin, majoritàriament, en un estat de conservació molt més dolent que les torres de les línies civils.

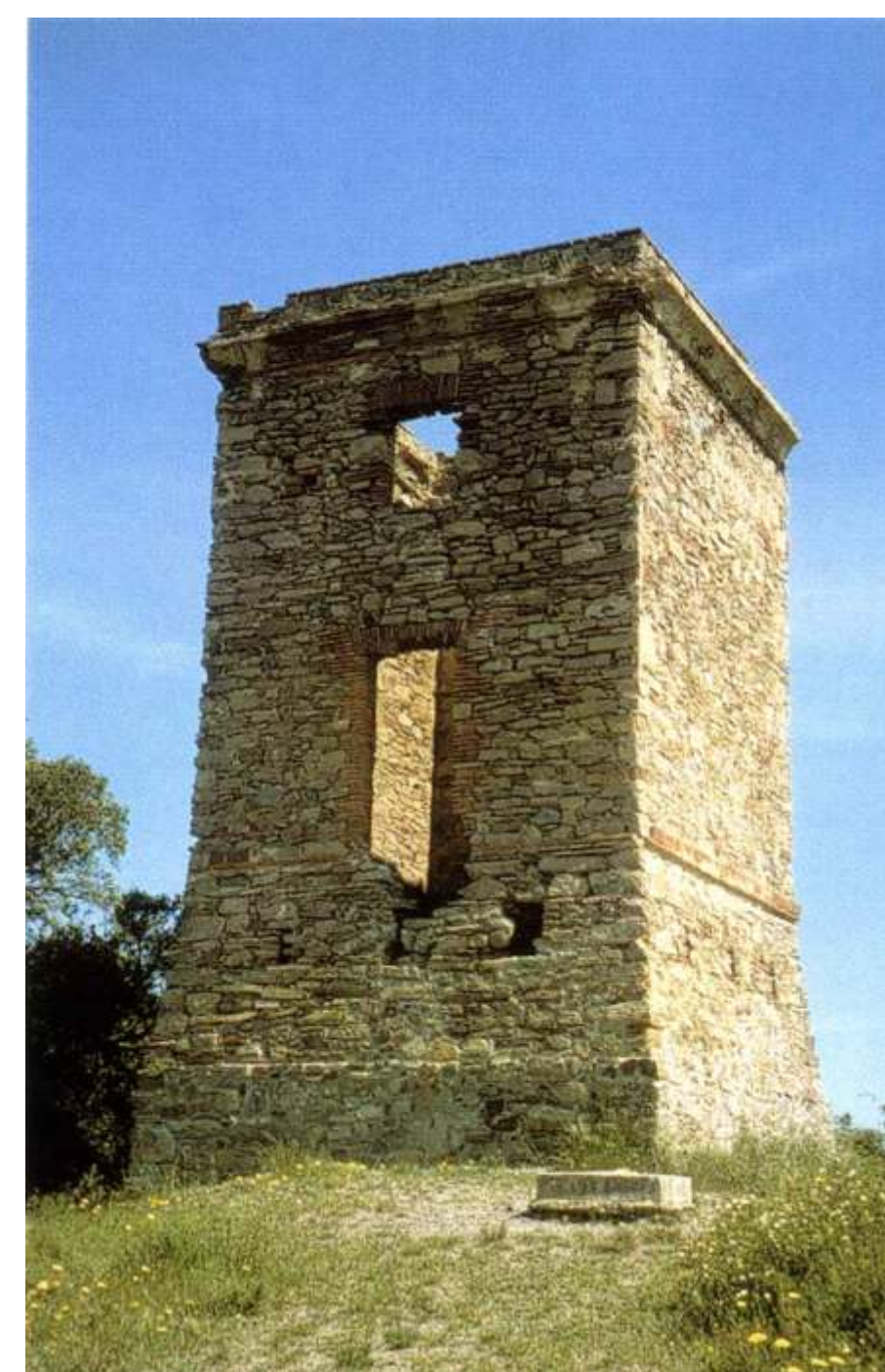
El material de les parets solia ser de reaprofitament, especialment maó i pedra de petites dimensions que s'arrebossava i es pintava de color vermell, blanc o verd perquè tingués un major contrast amb l'horitzó. La distància habitual entre torre i torre era de 6 a 9 km en línia recta; l'emplaçament era en nuclis urbans, i solament s'aixecaven construccions aïllades en el cas que fos del tot inevitable.

ELS TELEGRAFISTES CIVILS

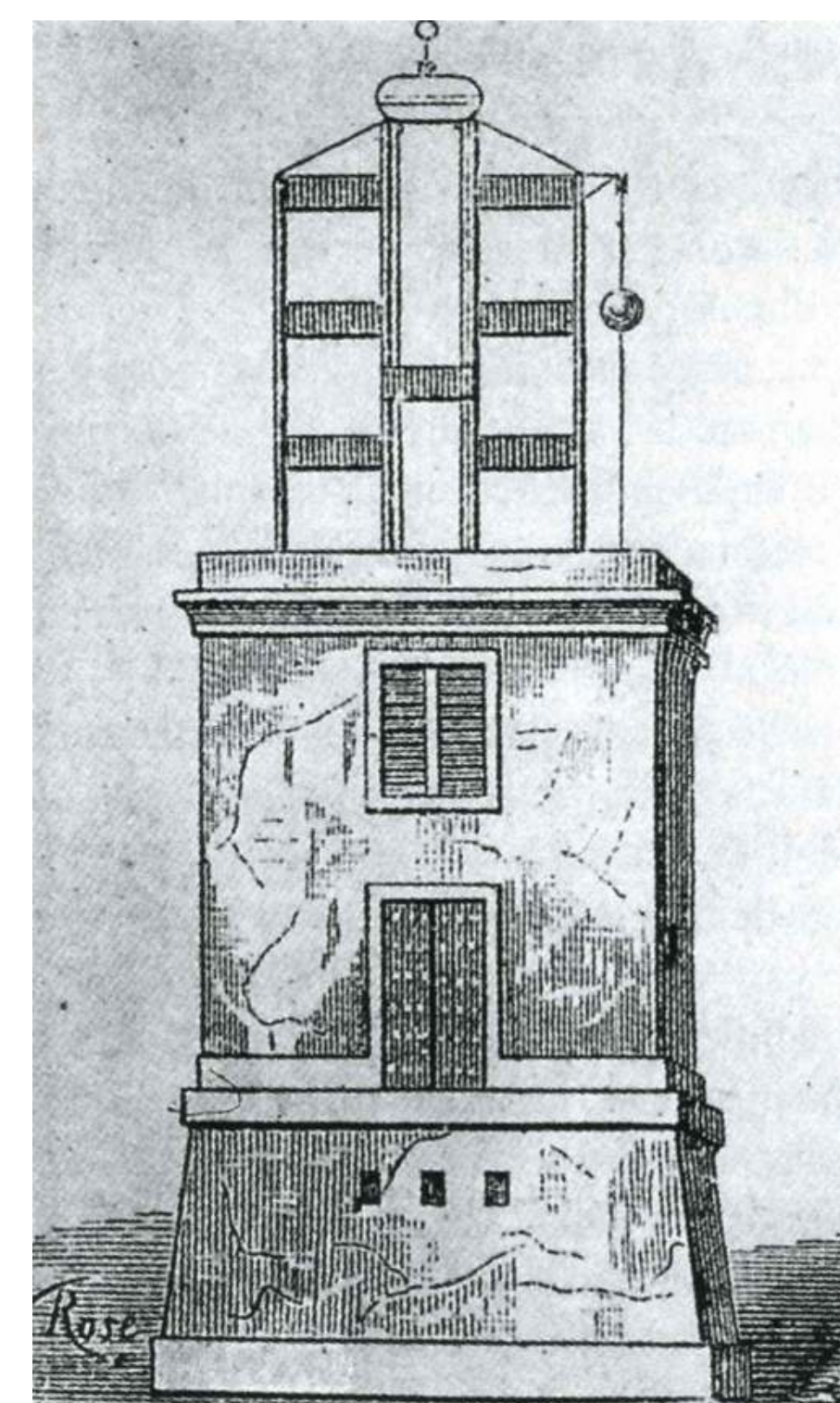
Els primers telegrafistes van ser militars que havien exercit càrrecs de responsabilitat en la construcció de la xarxa. Es van llicenciar de l'exèrcit i van passar a ser funcionaris civils de l'Estat, amb una estructura força jerarquitzada; a més a més, havien de ser veterans d'alguna guerra. Amb l'ús d'aquest personal l'Estat es garantia un servei disciplinat, fidel i obedient. El personal de comandament era l'únic que coneixia els codis de transmissió i l'únic que desxifrava els missatges rebuts o bé els redactava ja en clau per tal que el personal operatiu simplement els transmetés, sense que en coneguessin el contingut. El personal que s'estava a les torres també provenia de l'exèrcit, però eren d'un nivell inferior (sergents, soldats...). Tot i que la vida del torrer era sacrificada i, sovint, miserable, mai no van faltar voluntaris i sol·licituds per exercir aquesta professió, ja que significava un sou mensual i la possibilitat, encara que petita, de promoció. De fet, amb l'arribada de la telegrafia elèctrica, bona part dels torrers es mantingueren dins la Direcció General de Correos y Telégrafos.

L'any 1845, any dels primers contractes, la paga era d'uns 270 rals mensuals per als nivells mitjans i baixos, equivalent al que cobraven els jornalers tèxtils catalans de la mateixa època, però amb la diferència que tenien segurs el treball i el cobrament puntual. La cara difícil de la professió era l'aïllament de les torres, la duresa de la climatologia, els actes dels bandolers, les malalties i els perills dels moviments bèl·lics de l'època. A més a més, molts d'aquests torrers sovint eren canviats de destinació. De la duresa de la feina en dona fe el fet que, al llarg dels deu anys que va estar actiu el telègraf civil, es comptabilitzaren quaranta morts per pulmonies, febrades, epidèmies, caiguda de llamps...

A cada torre de telegrafia civil hi havia dos torrers i un ordenança, que feien torns de 24 hores seguides a la pròpia torre, on les seves famílies tenien prohibit viure-hi. La dotació de cada torre era, doncs, de quatre torrers i dos ordenances.

Exemple de torre de telegrafia civil amb aspecte aproximant a la que hi havia ubicada al cim de Puigmarí.

Torre estàndard de telegrafia civil, amb l'aparell clàssic de transmissió al capdamunt.

ELS TELEGRAFISTES MILITARS

Les condicions de vida dins les torres militars encara eren més dures que a les civils, ja que se situaven en llocs d'accés molt dificultós, mal comunicades i amb la població més propera a molts quilòmetres de distància. Cada torre disposava, en general, d'un destacament o guarnició de quatre a sis homes (un o dos caporals i quatre o cinc soldats), i cada tres o quatre torres s'agrupaven en una secció, sota el comandament d'un tinent o un capità.

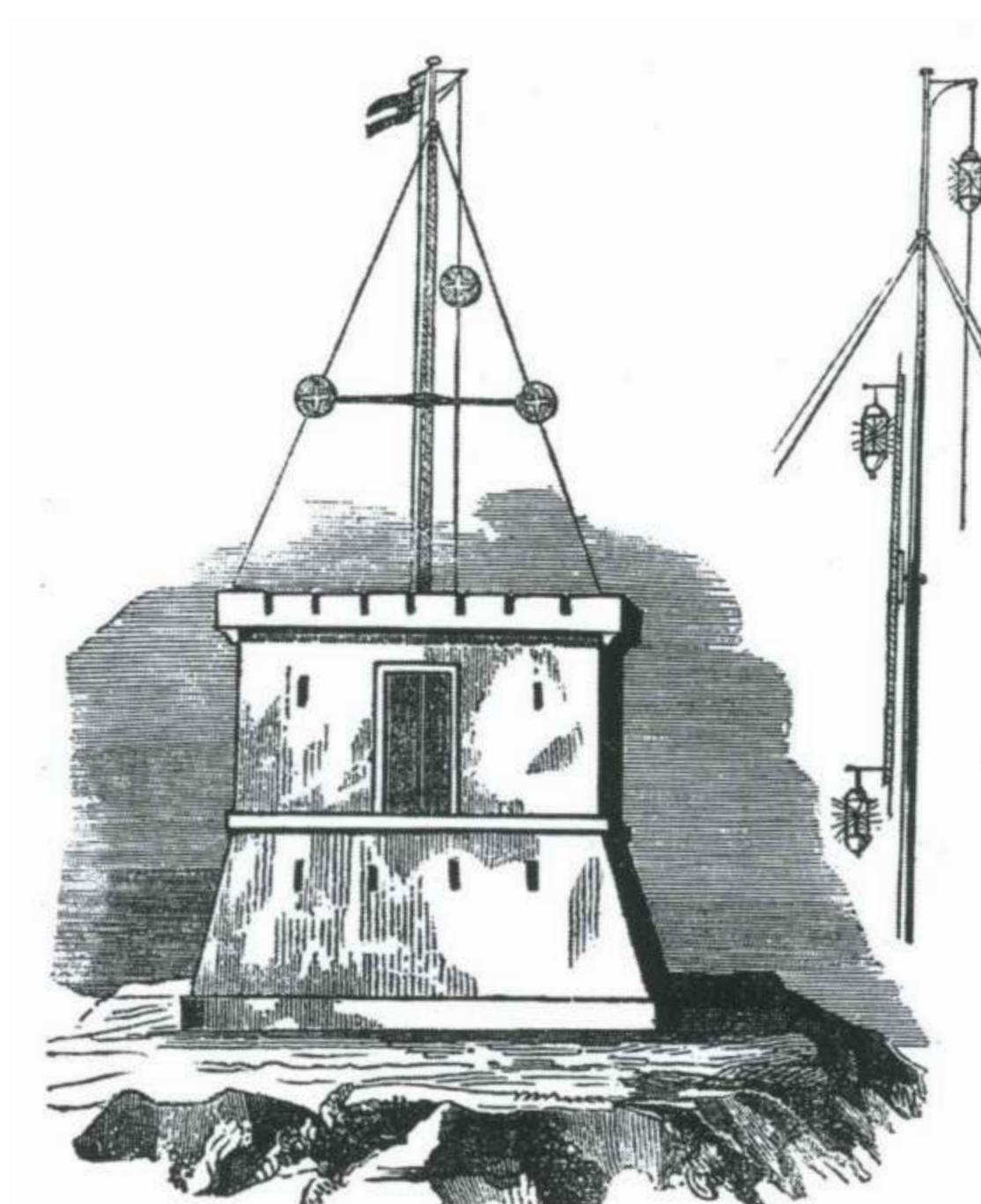
Els torrers vivien a la mateixa torre i feien torns de vigilància i transmissió de sis guàrdies de quatre hores cadascuna.

Igual que en la telegrafia civil, solament els caps de telègraf o comandaments coneixien els continguts dels missatges. Amb l'ajut d'un diccionari, que anava canviant periòdicament, desxifraven els missatges.

Es calcula que cada torre va costar uns 25.000 rals de l'època i la màquina de transmissió telegràfica i els aparells, uns 10.600 rals més. Els ajuntaments veïns i propers a la torre van haver de contribuir amb freqüència al manteniment i a la reparació de les torres per la qual cosa sovint van haver de recórrer a contribucions especials de la població. A més a més, els ajuntaments eren els responsables de proveir de queviures, roba, aigua, palla i diferents utensilis al personal destinat a la torre, fet que va provocar nombroses queixes dels responsables municipals a les autoritats militars de l'època.

Aspecte que presentava als anys 50 el castell de Torcafelló amb encara les restes de la torreta de telegrafia militar ubicada sobre la teulada de la capella.

Torre estàndard de telegrafia militar amb l'aparell de transmissió al capdamunt. Els cercles, a la nit, podien ser substituïts per fanals de llum